बङ्गीस्तु संसरन् योनीर्ज्जायमानः पुनः पुनः । पर्य्याये तात कस्मिंश्चिद्ब्राह्मणो नाम जायते ।
अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासं पुरातनं । मतङ्गस्य च संवादं गर्द्दभ्याश्च युधिष्ठिर ।
द्विजातेः कस्यचित्तात तुल्यवर्णः सुतस्त्वभूत् । मतङ्गो नाम नाम्ना वै सर्व्वैः समुदितो गुणैः ।
स यज्ञकारः कौन्तेय पित्रोत्सृष्टः परन्तप । प्रायाद्गर्द्दभयुक्तेन रथेनाप्याशुगामिना ।
स बालं गर्द्दभं राजन् वहन्तं मातुरन्तिके । निरविध्यत्प्रतोदेन नासिकायां पुनः पुनः । १८७
तत्र तीव्रव्रणं दृष्ट्वा गर्द्दभी पुत्रगृद्धिनी । उवाच मा शुचः पुत्र चण्डालस्त्वधितिष्ठति ।
ब्राह्मणे दारुणं नास्ति मैत्रो ब्राह्मण उच्यते । आचार्य्यः सर्व्वभूतानां शास्ता किं प्रहरिष्यति ।
अयन्तु पापप्रकृतिर्व्वाले न कुरुते दयां । स्वयोनिं मानयत्येष भावो भावं नियच्छति ।
एतच्छ्रुत्वा मतङ्गस्तु दारुणं रासभीवचः । अवतीर्य्य रथात्तूर्णं रासभीं प्रत्यभाषत ।
ब्रूहि रासभि कल्याणि माता मे येन दूषिता । कथं मां वेत्सि चण्डालं क्षिप्रं रासभि शंस मे । १८८
कथं मां वेत्सि चण्डालं ब्राह्मण्यं येन नश्यते । तत्त्वेनैतन्महाप्राज्ञे ब्रूहि सर्व्वमशेषतः ।
॥ गर्द्दभ्युवाच ॥ ब्राह्मण्यां वृषलेन त्वं मत्तायां नापितेन ह । जातस्त्वमसि चण्डालो ब्राह्मण्यं तेन तेऽनशत् ।
एवमुक्तो मतङ्गस्तु प्रत्युपायाद्गृहं प्रति । तमागतमभिप्रेक्ष्य पिता वाक्यमथाब्रवीत् ।
मया त्वं यज्ञसंसिद्धौ नियुक्तो गुरुकर्म्मणि । कस्मात् प्रतिनिवृत्तोऽसि कच्चिन्न कुशलं तव ।
॥ मतङ्ग उवाच ॥ अन्ययोनिरयोनिर्व्वा कथं स कुशली भवेत् । कुशलन्तु कुतस्तस्य यस्येयं जननी पितः । १८९
ब्राह्मण्यां वृषलाज्जातं पितर्व्वेदयतीव मां । अमानुषी गर्द्दभीयं तस्मात्तप्स्ये तपो महत् ।
एवमुक्त्वा स पितरं प्रतस्थे कृतनिश्चयः । ततो गत्वा महारण्यमतप्यत् सुमहत्तपः ।
ततः सन्तापयामास विबुधांस्तपसाऽन्वितः । मतङ्गः सुखमप्रेप्सुः स्थानं सुचरितादति ।
तं तथा तपसा युक्तमुवाच हरिवाहनः । मतङ्ग तप्यसे किं त्वं भोगानुत्सृज्य मानुषान् ।
वरं ददामि ते हन्त वृणीष्व त्वं यदिच्छसि । यच्चाप्यवाप्यं हृदि ते सर्व्वं तद्ब्रूहि माचिरं । १९०
॥ मतङ्ग उवाच ॥ ब्राह्मण्यं कामयानोऽहमिदमारब्धवांस्तपः । गच्छेयं तदवाप्येह वर एष वृतो मया ।
॥ भीष्म उवाच ॥ एतच्छ्रुत्वा तु वचनं तमुवाच पुरन्दरः । मतङ्ग दुर्लभमिदं विप्रत्वं प्रार्थ्यते त्वया ।
ब्राह्मण्यं प्रार्थयानस्त्वमप्राप्यमकृतात्मभिः । विनशिष्यसि दुर्ब्बुद्धे तदुपारम माचिरं ।
श्रेष्ठतां सर्व्वभूतेषु तपोऽर्थं नातिवर्त्तते । तदग्र्यं प्रार्थयानस्त्वमचिराद्विनशिष्यसि ।
देवताऽसुरमर्त्येषु यत्पवित्रं परं स्मृतं । चण्डालयोनौ जातेन न तत् प्राप्यं कथञ्चन । १९१
इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि इन्द्रमतङ्गसंवादे सप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥
॥ भीष्म उवाच ॥ एवमुक्तो मतङ्गस्तु संशितात्मा यतव्रतः । अतिष्ठदेकपादेन वर्षाणां शतमच्युतः ।
तमुवाच ततः शक्रः पुनरेव महायशाः । ब्राह्मण्यं दुर्लभं तात प्रार्थयानो न लप्स्यसे ।
मतङ्ग परमं स्थानं प्रार्थयन् विनशिष्यसि । मा कृथाः साहसं पुत्र नैष धर्म्मपथस्तव ।
न हि शक्यं त्वया प्राप्तुं ब्राह्मण्यमिह दुर्म्मते । अप्राप्यं प्रार्थयानो हि न चिराद्विनशिष्यसि ।